

LÆRERVEJLEDNING

Jernalderen startede, da bronzealderen sluttede, og sluttede, da vikingetiden startede. Man snakker altså om jernalder fra år 500 f.Kr. til år 800 e.Kr. Hjemmesiden fokuserer på den tid, vi kalder for romersk jernalder fra år 1 til 375 e.Kr. Særligt fokuseres der på perioden fra år 1 til 150 e.Kr., det vil sige ældre romersk jernalder, hvor bl.a. kejser Augustus regerede. Tiden kaldes for romersk jernalder, fordi Danmark blev påvirket af stormagten mod syd, Romerriget. Hjemmesiden giver mulighed for at lære om livet i Romerriget og livet hos jernaldermenneskene i Danmark. Forholdet mellem kejser Augustus` Romerrige og germanernes Danmark står i centrum i spillet *Landsbyen*.

Hjemmesiden kan bruges som et selvstændigt undervisningsmateriale for elever i 3. til 6. klasse, eller i forbindelse med et besøg på Nationalmuseet. Mange af de genstande, eleverne ser og lærer om på hjemmesiden, findes således i udstillingen om Danmarks Oldtid på Nationalmuseet.

Hjemmesiden består af tre elementer

- 1) Vidensbanken. Rummer informationer om livet i ældre romersk jernalder både i Norden og i Romerriget.
- 2) 30 roller, der både indeholder en dramatisk og en oplysende side.
- 3) Spillet *Landsbyen*, hvor eleverne skal styre en landsby gennem de farer, den kunne stå over for i starten af sidste årtusinde.

På www.adgangforalle.dk er det muligt at downloade et lille program, som gør det muligt for eleverne at få læst teksten på hjemmesiden op.

Hvis I har kommentarer til hjemmesiden eller ønsker at dele jeres erfaringer med andre, så skriv til marlene.kramm@natmus.dk

HVORDAN KAN SIDEN BRUGES?

- a) LAV JERES EGET TEATERSTYKKE
- b) BRUG ROLLERNE SOM HJEMMEOPGAVE
- c) SKAB EN AVIS SOM GRUPPEARBEJDE
- d) FREMSTIL EN TIDSLINIE OG ET DANMARKSKORT
- e) SY ROMERSKE DRAGTER (MØNSTRE I PDF FORMAT)
- f) SPIS SOM ROMERNE (OPSKRIFTER I PDF FORMAT)
- g) FIND MERE LITTERATUR OG LINKS
- h) PRINT HJEMMESIDENS INDHOLD UD (PDF MED LÆRERVEJLEDNING, VIDENSBANKEN OG ROLLERNE)

LAV JERES EGET TEATERSTYKKE

Klassen kan udarbejde sit eget teaterstykke ved at arbejde med vidensbanken, rollerne og spillet. Her kan eleverne både samle viden og inspiration. Eleverne kan hver især vælge sig en rolle, som de kan arbejde videre med to og to. De kan tænke over, hvad deres karakter er god og dårlig til, hvad personen godt kan lide og ikke kan lide, hvordan personen ser ud og så videre. Eleven skal lære sin rolle så godt at kende, at han eller hun herefter kan tænke, tale og handle, som den historiske person ville have gjort. Teaterstykket kan tage udgangspunkt i den historie, der bliver fortalt i spillet *Landsbyen*. Historien er forskellig, alt efter hvilke valg man tager; det kan komme til udtryk ved at klassen deler sig op i grupper og laver hver deres historie baseret på deres roller og deres historie fra spillet. Eleverne skal således selv udtænke replikker, rollernes relation til hinanden (venner, fjender, familie, kampfæller osv.) og historiens forløb. Ønsker I at arbejde med romerske identiteter, så kan eleverne hente inspiration til navne og citater i vidensbanken. For at kunne leve sig ind i et teaterstykke skal man have fire ting på plads: tiden, stedet, rollerne/personerne og handlingen. For at blive mere bevidste om tiden og stedet kan klassen tage følgende punkter op til diskussion:

- 1) Hvordan så naturen ud?
- 2) Hvilket forhold tror I, man har haft til naturen og dyrene?
- 3) Hvad spiste man?
- 4) Hvordan levede man sammen i en jernalderlandsby? Hvordan forholdt man sig til lederen, til de gamle og til børnene?
- 5) Hvilket ansvar havde børn, unge, voksne, gamle, kvinder og mænd?
- 6) Hvordan begravede man sine døde, og hvorfor?
- 7) Hvilke regler og love tror I, man har haft i jernalderen, og hvad var konsekvensen, hvis reglerne ikke blev overholdt?
- 8) Hvad tror I, der duftede/lugtede af på bopladsen, på marken, i skoven og ved havet?
- 9) Hvordan lavede man blandt andet musik i jernalderen, og hvordan og hvornår brugte man den?
- 10) Hvordan tror I, man har forklaret naturfænomener som regn, stjernesked, nat og dag osv.?
- 11) Hvad havde man ikke i jernalderen, som vi tager for givet i dag?
- 12) Ville I kunne forstå sproget, man talte i Danmark i jernalderen?
- 13) Kan man tale om landet Danmark i jernalderen?
- 14) Hvad kunne det være interessant at vide noget mere om?

Mange af disse spørgsmål kan man få besvaret ved at arbejde med vidensbanken, men i flere tilfælde må eleverne selv reflektere over spørgsmålene. Evt. kan eleverne blive delt ind i grupper, så de kan koncentrere sig om de forskellige spørgsmål.

BRUG ROLLERNE SOM HJEMMEOPGAVE

Er processen med at skabe et teaterstykke for omfattende, kan klassen vælge udelukkende at arbejde med rollerne og vidensbanken, for eksempel i form af en skriftlig hjemmeopgave. Hvad enten eleverne vil tage udgangspunkt i en af de 30 roller, eller om de vil konstruere deres helt egen rolle, er valgfrit. Her er inspiration til, hvordan man kan opbygge sin egen rolle i 5.-6. klasse:

Dossier: En overordnet, objektiv beskrivelse af rollen.

Citat: Skriv et citat ned, som beskriver din rolle.

Formalia: Navn, alder, kultur og religiøse tilhørsforhold.

Baggrund: Fødested, familieforhold og erhverv. Rollens store hemmelighed og resumé af rollens liv.

Karaktertræk: Vælg de tre karaktertræk, som bedst beskriver din rolle: doven, stolt, nysgerrig osv.

Evner: Skriv en liste over de evner, din rolle har.

Udstyr: Har du nogle specielle genstande?

Mål: Både langsigtede og kortsigtede.

Hverdag: Beskriv en typisk dag for din rolle.

Kontakter: Beskriv dit forhold til mellem tre og ti af de andre roller.

Eksempel på rolle:

Dossier: Du er en frygtet kriger med ild i håret og næver, der rammer som en vogn i fuld fart.

Citat: ”Jeg omfavner min rival, men det er for at kvæle ham” af Jean Racine.

Formalia: Navn: WulfaR, Alder: 34 år, Kultur: Germaner, Religion: Dyrker frugtbarhedsgudinden Nerthus.

Baggrund: Født på en ø i havet mellem kimbrenne og sveonerne. Familieforhold: Ældste søn i familien, har tolv søskende, hvoraf fem stadig lever, din far var som dig en fri mand, men dine forældre er døde, du er gift med Frau jawaru og har sønnerne Froda og Unwod. Du har altid været kriger, din træning startede, da du var fem år gammel. Du har imidlertid også hjulpet til på gården, da du var dreng, pløjet marken osv. Du har en hemmelighed, som kun du kender til. Ud over at ofre til Nerthus, så kan du nemlig også finde på at ofre til de romerske guder. Dit liv har budt på mange eventyr, du har blandt andet kæmpet som lejesoldat for romerne, men efter et par år blev du træt af at være adskilt fra din familie, så du vendte hjem til din kone og landsbyen.

Karaktertræk: Stolt, hævngherrig og skadefro.

Evner: Du er stærk, modig og rammer næsten altid dit mål med din lanse.

Udstyr: Som minde fra din tid som lejesoldat for romerne har du hjembragt et gladius sværd.

Mål: På længere sigt vil du gerne overtage høvdingens plads i landsbyen, men inden det sker, vil du gerne rejse sydpå igen og kæmpe – denne gang mod romerne. Du vil gerne skaffe dig og din familie rigdom og anseelse, og det vil du blandt andet gøre ved at skaffe romerske luksusvarer nede på fastlandet mod syd.

Du vil gerne se dine drenge vokse op og blive krigere ligesom dig. Du ønsker at snakke med landsbyens spåkone for at se, hvad fremtiden har i vente for dig og din familie.

Hverdagen: Når du ikke er i krig eller på togt, så bruger du det meste af dagen på ingenting. Hjemme på gården er det din kone, børnene og dine bønder, der sørger for den daglige drift. Du nyder gerne et godt glas honningsødet gærdrik med dine venner. I slapper også af med brætspil, og så er kamptræning ellers en fast bestanddel af din hverdag.

Kontakter:

WiduhundaR står ved din side i krig og fred. Han er din bedste ven og er desuden din bror.

HagiradaR står for at samle skjoldene, hans skjolde har skånet dig for mange stiksår.

Wagnijo er den håndværker, som sørger for, at din lanse altid er klar til brug.

For elever i 3.-4. klasse kan man ligeledes arbejde med en fiktiv person, f.eks. i form af en dagbog. Eleverne kan så beskrive en typisk eller anderledes dag i deres rolles liv. Eleverne kan også beskrive deres rolle ud fra følgende kriterier:

Navn:

Køn:

Alder:

Familierelationer:

Evner:

Udstyr:

SKAB EN AVIS SOM GRUPPEARBEJDE

Aktualiser historien, og lad eleverne formidle den gennem en avis, et radioprogram eller lignende. Byg for eksempel en fortælling op over nogle af rollerne, eller brug spillet og vidensbanken som udgangspunkt for en krigsreportage.

FREMSTIL EN TIDSLINIE OG ET DANMARKSKORT

Mange af de genstande, eleverne møder i vidensbanken og hos rollerne, er dateret forholdsvis nøjagtigt. Print billederne af disse genstande ud, og fremstil på denne måde en tidslinie i klassen. På denne måde kan tidslinien bidrage til, at eleverne får et mere nuanceret syn på jernalderen – ikke som en udifferentieret periode på 1200 år, men som en periode i stadig forandring. Fundstedet for mange af genstandene er tillige angivet. Ud fra disse oplysninger kan eleverne derfor indplacere deres rolles genstand på et Danmarkskort, så man kan få et indtryk af, at kulturarven findes i hele landet. Ved hjælp af nåle og garn kan genstandene fra tidslinien også placeres på Danmarkskortet.

FIND MERE LITTERATUR OG LINKS

TIL ELEVERNE:

Deleuran, Claus: *Illustreret Danmarks-historie for folket. 4. del. Den yngre eller romerske jernalder* 1991. (Tegneserie fra 12 år)

Et par forslag til Asterix og Obelix:

6. *Asterix i trøjen*, 1971.

11. *Asterix som gladiator*, 1973.

17. *Byplanlæggeren*, 1975.

18. *Cæsars laurbær*, 1976.

21. *Kejserens gave*, 1977.

Connolly, P.: *Antikkens Rom*, Flachs forlag Holte 2001.

Rice, C. & Rice, M.: *Pompeji. Da byen blev begravet*, Flachs forlag Holte 1999.

Snedden, R.: *På arbejde med de gamle romere*, Forlaget åløkke a/s Horsens 1999.

TIL LÆREREN:

Bay, Jørgen: *En jernalderlandsby. Ideer til historiske værkstedsaktiviteter og tværfagligt arbejde i skolen og friluftslivet*. Skoletjenesten 2006. 144 sider.
(I bogen finder man blandt andet madopskrifter og praktiske anvisninger til, hvordan man laver kurve, keramik, spinder, farver garn, skærer træ og smeder)

Ørsted, P.: *Romere og germanere*. Nationalmuseet 2003. 60 sider.

Jørgensen, L. et al (red.): *Sejrens Triumf. Norden i skyggen af det romerske imperium*. Nationalmuseet 2003. 452 sider.

(Bogen giver et grundigt indblik i forholdet mellem romerne og germanerne. Specielt det militære aspekt er i fokus og de store våbenofferfund fra de danske moser)

Bruun, N.W. & A.A. Lund: *Tacitus Germania. Germaniens historie, geografi og befolkning*. 1974.

(Oversættelse af den romerske forfatter Tacitus' skildring af de germanske stammer fra omkring 100 e.Kr.)

Munksgaard, Elisabeth: *Oldtidsdragter*. Nationalmuseet 1974. 207 sider.

(Find inspiration til at sy din egen romerske, provinsialromerske eller nordiske dragt. Forestillingen om den nordiske mandsdragt har imidlertid ændret sig, siden bogen blev skrevet. Se afsnittet om, hvordan danskerne så ud, i Vidensbanken)

Sanden, Wijnand van der: *Udødeliggjorte i mosen. Historierne om de nordvesteuropæiske moselig*. 1996. 200 sider.

Suetonius: *Romerske kejsere*, oversat af Drachmann, forord af Hjortsø, København 1977.

(Om blandt andet Kejser Augustus)

Ørsted, P.: *Romerne, Dagligliv i det romerske imperium*, København 1989. 256 sider.

MAD HOS ROMERNE:

Apicius: *Cookery and Dining in Imperial Rome*, ed. og oversat af J. Dommers Vehling, New York 1977.

Dalby, A. & Grainger, S.: *The Classical Cookbook*, London 1996.

Hannestad, L.: *Mad og drikke i det antikke Rom*, København 1979.

DEN ROMERSKE KRIGER:

Bundgaard Rasmussen, B.: ”Romerrigets soldater og den romerske hær”, i, *Sejrens triumf, Norden i skyggen af det romerske imperium*, København 2003.

Connolly, P.: *Greece and Rome at War*, London 1988.

Goldsworthy, A.: *The Complete Roman Army*, London 2003.

Junkelmann, M.: *Die Legionen des Augustus*, Mainz am Rhein 1991.

FORNØJELIGE FILM:

Asterix

Gladiator

Ben Hur

Spartacus

Troja (på det ene sølvbæger fra Hobygraven er en scene fra Iliaden afbildet)

Alexander

LINKS:

Sejrens Triumf

http://www.skoletjenesten.dk/sider/Webmaterialer/Nationalmuseet_oldtid/sejrens_triumf/elev/projekt.html

Emnehæfte om Danmark i jernalderen

http://www.skoletjenesten.dk/sider/Webmaterialer/Nationalmuseet_oldtid/sejrens_triumf/download/0_jernalderen.pdf

Tollundmanden

<http://www.tollundmanden.dk/hverdag.asp>

Her kan du læse om moselig, men også om hverdagen i jernalderen.

Legio XX

<http://www.larp.com/legioxx/>

Engelsksproget hjemmeside, hvor man kan finde inspiration til legionærens våben og dragt.

Livius

<http://www.livius.org/rome.html>

Engelsksproget hjemmeside om historiske personligheder fra Romerriget.

LEG II AVG

<http://www.legiiavg.org.uk/>

Engelsksproget hjemmeside om blandt andet dagligliv i Romerriget.